

כך היה כאשר אבחנת מחלת X הגיעה למבוי סתום. הוא לא נרתע מלהודות שהוטרנירים לא פתרו את הבעיה הסבוכה והעבירה גם לחוקרים שאינם וטרנירים. כך התגלה גם כשחבריו כפרו בדעתו, שיש צורך בפקולטה וטרנירית. הדחיפה שהוא נתן נקלטה, אם כי ההחלטה התאחזה בהרבה.

השני שקלט את המסר ובכשרון רב ניהל את הבדיקות מטעם האוניברסיטה בירושלים, הוא פרופ' פריבס שפיתח מאוחר יותר את ביה"ס לרפואה בבאר שבע והעלה אותו לדרגה גבוהה בזמן קצר.

גם לחברים רבים אחרים שהשתתפו בוועדות שהוקמו יש חלק בברור הבעיה ובקבלת ההחלטות. ועל כך הם צריכים להרגיש סיפוק שעבודתם לא היתה לריק.

אני מקווה שלאחר שנפלה ההחלטה גם המתנגדים החריפים וגם האדישים יתרמו כל אחד כיכולתו להצלחתה של פקולטה זו. 

תשמש הפקולטה בית לחילופי ידע ופתרון בעיות בין עובדי השדה, ההוראה והמחקר. קידום מקצועות עיוניים ויישומיים אפשרי רק בתנאי שקיימים חילופי וחילוקי דעות וכאלה יתרבו ככל שיתרבו בוגרי הפקולטה המקומית.

כאמור התחלפו האנשים ש"ישבו" בוועדות השונות וקשה לי, כמי שהיה חבר בוועדה הראשונה לקבוע למי מגיעה התודה וההערכה על שסוף סוף קמה פקולטה לוטרנירית. לפחות נדמה לי שלא אטעה אם אייחס זאת לשני אנשים.

הראשון שהבין את חשיבותו של מוסד זה ושלחץ על האוניברסיטה לבדוק זאת הוא ד"ר ש. פרוינד, מורה במקוה ישראל, ותיק רופאי "החקלאית", הרופא הראשי של "החקלאית" שנים רבות, המנהל הראשון של המחלקה לבעלי חיים במשרד החקלאות, אדם רב פעלים, ישר דרך, בעל כושר ראייה ודבק במשימותיו, אינו נרתע מרעיונות חדשים, וגם אינו ירא מעימות על דעותיו אפילו הן אינן מקובלות על חבריו.

תשובה להערותיו של פרופסור ר. וולקני

שלמה דורי, יפעת

ההמלטה, ובוולדות במשך השבוע הראשון לחייהם. אך לא בכל מקום סידור כזה אפשרי בעיקר בגלל בעיות כוח אדם. זאת הסיבה העיקרית, שמכל רפתי המלטה בארץ, והן היו לא מעטות, נותרו אחת או שתיים. במקרים שבהם מבנה "קלאסי" אינו אפשרי, עדיף סידור תאי המלטה, סמוך לסככות או לא רחוק ממכון החליבה, על המלטה בקבוצת פרות יבשות או עגלות הרות. אך בין שתי אפשרויות אלו לבין ההצעה של רענן וולקני לבנות תאי בטון, עם ריצפה מחוספסת וקירות בגובה 100 ס"מ – המרחק גדול מאוד. ביפעת נבנתה לפני 27 שנים רפת המלטות, לפי תוכנון של ד"ר מנחם שטורמן ז"ל, בדיוק כפי שהיא מתוארת ברשימתו של וולקני. התוצאה היתה גרועה ביותר: שפע מקרי פיסוק רגלים בזמן ההמלטה

בחוברת 178 של "משק הבקר והחלב" הופיעה רשימתו של פרופסור ר. וולקני "בעקבות חוברת 177" ובגליון זה (179) מופיעה עוד רשימה של אותו המחבר: "לעתיד השרותים בענף" הדנה בעתיד ההדרכה המקצועית ובהקמת הפקולטה לוטרנירית.

היות וזכינו לשפע אדיר כזה של רשימות ובמגוון נושאים כה רב, רצוי להתייחס לתוכנן. נתחיל בהערות לתמונת השער בחוברת 177, של תא המלטה בעין המפרץ. אין שום חילוקי דעות על חיוניותו של מקום המלטה נפרד לפרה ולמבכירה בכל רפת, ללא קשר להיקפו של העדר. הרצוי ביותר הוא רפת המלטות ממש, אליה סמוכות קבוצות פרות יבשות ומבכירות בהדיון גבוה. רפת כזו זקוקה לעובד מיוחד, אשר מטפל בכל המכלול של תקופת היובש,

האירגונים. מתוך המסכת הגדולה של האחד המוצע והעומד בראשית ויכוחים וברורים בין אלה שלהם הוא נוגע ישירות, הוציא פרופ' ר. וולקני שני "צימוקים" ומטפל בהם: האגודות להזרעה וההדרכה במיכון החליבה ובמבנים.

בארץ היו 12 אגודות להזרעה. הן אוחדו בהצלחה לשתיים על ידי החקלאים עצמם ללא דירבון, יוזמה ועזרה של גורמים מהחוץ, גם לא של הנקראים "מוסדות חקלאיים מרכזיים". נשארו עם שתי אגודות, שהן למעשה שתי פריות ושתי מעבדות. הן עובדות לפי תוכנית טיפוח אחת, שתיהן מפיצות זירמת כל הפרים הנבחנים בכל הארץ. הנפרד הוא רק הצד המינהלי והכספי, שגם אם תהיה אגודה אחת צריך יהיה לחלקה מסיבות טכניות-אירגוניות בין סניף דרומי לסניף צפוני. או מה מפריע לפרופ' ר. וולקני? "הקוץ" הוא מנהלים מקצועיים, מספר הוועדות והמחקר. בשתי פריות ובשתי מעבדות (והן חיוניות אף מסיבות וטרינריות, כפי ששוב נזכרנו גם לאחרונה) נחוצים שני צוותים מקצועיים של בעלי מקצוע מעולים. אין זה מוגזם גם ביחס לגודל העדר, שטח המדינה והמקובל בארצות אחרות. האם זה מקרה, שבארץ התעברות פרה מזרמה של טובי הפרים, זולה באופן בולט ממחירה בארצות, שאותן מצטטים לנו לדוגמה בכל הזדמנות? ההנהלות של שני מכוני ההזרעה הן למעשה ועדות ליעוץ מינהלי ספציפי לתנאי הצפון והדרום. הוועדות המקצועיות עוסקות בבחירת עגלים והרחבת השימוש – או הפסקתו – של זירמת פר זה או אחר. מה זה מוזק לפרופ' וולקני, שעוד כמה בוקרים מהשורה מעורבים, מתעניינים ומשפיעים על הנעשה ברפתם הם? זה גם כמעט לא עולה כסף, אך חשוב שציבור רחב ככל האפשר יחיה את הבעיות המקצועיות. אשר למחקר: ידוע לי, שזאת נקודה רגישה אצל רענן וולקני. אך נאמר כבר מספיק פעמים שלא נסכים בשום אופן למסור זכות בלעדית ל"מוסדות". איש לא מתחרה בשום חוקר או מוסד. באגודות מבצעים עבודות שהן אפילו לא מחקר. אלו הן נסיון ליישם ידע הנלמד מהספרות, כדי למצוא תשובות מעשיות

ואחריה, השקעה עצומה בסילוק הזבל, חוסר יעילות מוחלט של חיטוי למרות הקירות החלקים והגבוהים (האם חידקים לא עוברים גובה של 100 ס"מ?), אך הריצפה אינה ניתנת כמעט לניקוי וחיטוי סביר, ובנוסף לכך האיוורור לקוי ועוד. לא אתיחס כאן לגודל ההשקעה הדרושה למבנה כזה. כעבור 5 שנים עקרנו את הריצפה, הרסנו את הקירות המפרידים והתקנו שערם פשוטים בין תא לתא, כשכל המבנה הוא מבנה רפד עמוק (ולא "זבל עמוק").

ביפעת יש כ-650 המלטות בשנה. את הזבל מוציאים בכלים מכניים מקובלים בכל 6-7 שבועות בקיץ ובכל 3-4 שבועות בחורף. מרפדים בכל יום בתא ההמלטה ובנוסף לכך בזמן ארוע המלטה. העבודה מתבצעת בצורה תקינה ונוחה. על 15 תאי המלטה, שתי קבוצות פרות יבשות (אחת של פרות במצב גופני טוב והשניה של פרות המקבלות תוספת מזון לשיפור מצבן) וקבוצת עגלות בהריון גבוה, וביחד 150 ראש, עובד חבר אחד (ולא הצעיר ביותר), עם עזרה מסויימת לביצוע המלטות קשות יותר והעברות בהמות בתוך הרפת. הוא גם חולב פעמיים ביום, במכונה ניידת, את הקולוסטרום ומגמיע את הוולדות עד לגיל שבוע ימים. במבנה זה מחזיקים גם לפעמים פרות הזקוקות לטיפול מיוחד (פגיעות ברגליים או הפרעות בעיכול) שבקבוצה הגדולה ובמכון חליבה אין אפשרות לטפל בהן כראוי. כאמור מדובר בנסיון "רק" של חצי יובל שנים ואין בעיות מיוחדות הקשורות בבריאות הבקר או בצורת המבנה.

כשמשיעים עצות לגבי מבנים או נהלי עבודה, ממשק וכו', כדאי להתעניין בשטח אצל אלה ש"אוכלים את זה" יום יום. המושג "רפת מתועשת" שמרבים להשתמש בו – ולוא דווקא עובדי רפת בפועל – הוא מושג סתמי. הרפת הישראלית הקיבוצית ובמידת מה גם הרפת המשפחתית הגדולה, פועלת במציאות אנושית מסויימת, לא קלה לפעמים. אי ידיעת הדברים האלה מביאה לעצות והטפות מוסר בלתי יעילות ובלתי מעשיות מבחינת המציאות בשטח.

הפרק השני של ההערות מוקדש לאחד

הצעה להקמת רשות הדרכתית, גוף מסורבל, שלאושרנו לא קם. לא אחזור על הדברים שכתבתי אז, אך היות שהדברים – בהשמטות מסוימות – מתאימים גם להיום רצוי אולי ש"משק הבקר והחלב" יפרסם מחדש.

ההבדל היחידי אך המשמעותי בין הצעותינו – של רענן וולקני ושלי – הוא שלפי גישתי יהיה היעוץ המקצועי כפוף לא למוסד מחקר, אלא לגוף של החקלאים: התאחדות מגדלי בקר. לכך יש דוגמאות רבות בעולם. אשר להדרכה במיכון חליבה – מדוע זה פסול, שתעסוק בשטח זה ה.מ.ב.? האם חשובים הענין ורמת היועצים, או המסגרת האירגונית? מי שמוכיר כאלטרנטיווה יעוץ ושרותים של משווקים, פשוט אין לו מושג – לא על רמתם והמוטיווציה שלהם ולא על התוצאות למשק. אלטרנטיווה זו תביא ל"מלחמת סוכנים". אך כרגיל השורה האחרונה קובעת. האם כל כך רע בשטח זה? האם התוצאות גרועות יותר מאשר בארצות אחרות? לא ולא. ואשר להוצאה הכספית – נכון שההדרכה ב"ה.מ.ב. עולה בכסף, אך צריך לזכור, שהבוקרים מזרימים בכל שנה סכומים גדולים מאוד גם לשה"מ! ההבדל הוא ששם אין לנו כל השפעה על השימוש בכספים שלנו. אין הם מופיעים בתקציב ה.מ.ב., אלא בתקציב קרן המחקר. בשני המקומות הכספים באים מליטר החלב!

אך לא די ב"דאגות" של רענן וולקני לממונו וליעילותנו בשטחים אלה – הוא "מטפל" גם בעזרה הווטרנרית. 63 שנים קיימת "החקלאית", במשך כל השנים היא התאימה את עצמה לתנאים המשתנים. רמתם המקצועית של הרופאים גבוהה ביותר, מסירותם ויחסיהם עם החברים בכל צורות המשקים הם מצויינים. מעולם לא היתה "החקלאית" מחוסנת בפני ביקורת, כפי שכותב וולקני. אספותיה סדירות, ועדותיה פועלות בצורה הוגנת ויעילה. אם יש למשק זה או אחר טענות כלפי רופא זה או אחר, האם השופר צריך להיות פרופ' וולקני? ספק אם זאת צורה חברית, אחראית ויעילה. מבקרים רבים מחו"ל – בוקרים ורופאים וטרינרים מארצות מפותחות

לבעיות יומיומיות. אמת שאוספים את הנתונים העוזרים לקדם את הפיריון והרמה הגנטית, אך גם בונים שיטה של איסוף ועיבוד! לבניית השיטה ועיבוד הנתונים ישנם מומחים הנמצאים בחלקם באגודות עצמן בחלקם במוסדות מחקר (אולי לא אותם האנשים שרענן וולקני היה רוצה בהם) ובחלקם גם מחוץ למערכות אלו, למשל בחברות מחשבים.

אשר לדעה ש"צריך להפסיק או לצמצם את ההסתובבות השנתית בעולם המקצועי" – נדמה לי שהיא השיא של צרות עין, העלבה שלא לצורך, והתעלמות מהמצב הקיים. "הסתובבויות" אלו פרושן קשירת קשרים עם בעלי מקצוע מעולים בחו"ל, שמיעת דעות, איסוף מידע משמיעה ומראה – ומה פסול בכך? שליחי החקלאים, שעל פי השכלתם היום, גם לפי עדותו של וולקני, יש להם הכישורים לקלוט, להבין, למיין וליישם, מוסרים לציבור בכתב ובעל פה את החומר, אשר חוסך לפעמים הרבה כסף ל"מחקרים" כאן בארץ. האם טען איש מבינינו נגד שנת שבתון אשר עולה לציבור הרבה יותר כסף ולא בכל מקרה נבדק, אם הביאה תועלת? להיפך, יש לראות במגעים אלה דבר חיוני ביותר. יש מי שיושב בבית ו"נותן לאצבעות ללכת" על דפי עתונות מקצועית ומנסה, ואף לא תמיד בהצלחה, לתרגם לא רק לעברית אלא גם ליישום ישראלי, ויש מי שקושר קשרים, מחליף דעות, שומע, רואה ומוסר על כך לציבור הרחב, אם בעזרת "הסתובבות בעולם המקצועי" או על ידי "שנת שבתון". מה רע בכך? האם חקלאי משכיל או עובד במוסד של חקלאים פסול ורק איש מוסד מחקר כשר? מה הם הקריטריונים המעשיים, החוקיים והמוסריים לקביעותו של פרופ' וולקני?

בחוברת הקודמת ובזו מתפרסמות השקפות של פרופ' וולקני על ההדרכה בענף הבקר. בחלקן הגדול אין הן חדשות ומופיעות אחרי החלטות מינהליות מסוימות של משרד החקלאות. ב-1979, בחוברת 162 של "משק הבקר והחלב" פירסמתי קווי יסוד לאירגון מחדש של ההדרכה בענף הבקר וזה בעקבות

(1) "לקמץ" בהוצאות לרופא ולתרופות, ליישם את שיטת "עשה זאת בעצמך" - וזה כמובן זול, אם מתעלמים מהמחיר "הצדדי" בתוצאות;

2) להתקשר בחוזה עם רופא לטיפול הדומה (אך רק דומה) למקובל אצלנו ואז התוצאות אמנם טובות, אך המחיר גבוה בערך פי שניים מאשר אצלנו.

אינני חושב שאין שטחים בעזרה הווטרנירית הקלינית הדורשים בדיקה, שיפור ויעול – אך בזה מטפלים החברים באופן שוטף ובמרץ. אותם החברים אשר נבחרו על ידינו. אינני יודע למי נחוצים הרמזים בדבר הצורך בהגברת הרמה המקצועית, הגברת המסירות והיחס הרציני יותר לעבודה ולמקבל העזרה. אינני רופא וטרינרי, וגם אינני היום פעיל בשום מוסד, אך כבוקר מעשי אני כולי מתקומם נגד פגיעה והכללה מעליבה זו. בהישגי הענף יש לחברים־הרופאים הווטרניריים, הן הקליניים והן העוסקים במניעת מחלות ובמחקר, חלק עצום. אני הוא הלקוח ואני חי בתוך הציבור שלנו ואסתכן ואומר, שלמעלה מ־90% מהמשקים

☆☆

חוברת 180, אוקטובר 1982, תפתח שנת חתימה חדשה – תשמ"ג.

אנו מקווים שגם בשנת תשמ"ג הבאה עלינו לטובה, תמשיך ותהנה מקריאת "משק הבקר והחלב". אנו מצדנו נעשה את הכל כדי לספק לך חומר חשוב ומעניין על הענף בו אנו עוסקים. המערכת תברך על כל הצעה מצדך לשיפור ביטאוננו.

אם ברצונך לשנות בשנת תשמ"ג את מספר חוברות "משק הבקר והחלב" שעליהן הנך חתום, הודע נא על כך למערכת באמצעות הספח שבחזור המצורף לחוברת זו.

המערכת

☆☆